

Ölümünün 30.yılında Strasbourg 'da yapılan 'Nâzım Hikmet Kolokyum'unda çeşitli bildiriler sunuldu

'Bir şiir ağacıdır Nâzım Hikmet'

MUSTAFA EKMEKÇİ

Nâzım Hikmet'in ölümünün 30.yılı dolayısıyla, Strasbourg Üniversitesi Türk Etüdleri Enstitüsü'nce düzenlenen 'Nâzım Hikmet Kolokyum' 17- 18 Mayıs tarihleri arasında Strasbourg'da gerçekleştirildi.

Nâzım Hikmet'te edebi yaratış ve davranış yolları kolokyumun ana temasını oluşturuyordu. Bu tema üzerinde Mehmet H.Doğan, Selahattin Hilav ve Tefik Melikov, Nâzım Hikmet'in 'estetik'i üzerine, Nedim Gürsel ile Cevat Çapan 'İnsan Manzaraları' üzerine bildiri sundular. Atol Behramoğlu esin kaynakları, Timur Muhidin 'fütürist' deneyimini, Louis Bazin Hikmet'in Türk halk öyküleri ile olan ilişkilerini, Demir Özlü Nâzım Hikmet'in nostaljisini dile getirip şiirlerinden örneklediler. Yılmaz Onay, Nâzım Hikmet'in tiyatrosundan söz etti. Server Tanilli 'aşka yaklaşımı'm, Asım Bezirci çağdaş Türk şiirinde gerçekleştirdiği devrimin anlamını Avni Arbaş, Radi Fiş ve Charles Dobzynski de Nazım'la dostluklarını dile getirdiler.

İğinc tartışmalarla geçen 'Nâzım Hikmet Kolokyum'unda şiirler okundu, Nâzım Hikmet'e hala yurttaşlık hakkının verilmemiş olması, sadece bir Bakanlar Kurulu kararıyla bunu düzeltebileceği halde gecikildiği, hükümetin konuyu ciddi olarak ele almadığı vurgulandı.

Fransızca, İngilizce ve Türkçe okunan bildiriler arasında tartışma bölümünde "Nâzım Hikmet'in Çağdaş Türk Edebiyatındaki Yeri" konulu bir bildiri sunan Mehmet H.Doğan, soruları yanıtlarken şunları söyledi:

'Şimdi, ben bir şairin diğer şairler kuşağı üzerine veya tek tek diğer şairler üzerine etkisini düşünürken, doğurgan olan veya olmayan şairler diye bir deyim getirmek istiyorum. Sanıyorum Cemal Süreya'da da bu vardı, bir Yahya Ke-

mal, bir Nâzım Hikmet, hatta bir Fazıl Hüsni Dağlarca, Türk şiirinde hiçbir zaman diğer kuşaklar üzerinde, etkisi yönünden doğurgan bir şair değildi bunlar. Nâzım Hikmet ki, yine öyle kabul ediyorum, şiir kuşağı, şiir ağacı olarak tek bir kişidir. Nâzım Hikmet'i, şiiri yönünden büyük bir çınar ağacına benzetebiliriz; eğer çok sıkça dalları, altında ot bitmez. Nâzım Hikmet'in etkisine girdiğiniz anda, şair olarak veya şiir okuyucusu olarak, başka hiç bir şiiri sevebilirsiniz, ondan başka hiç bir türlü şiir yazamazsınız.. 1940 kuşağı da Nâzım'ın etkisinde kalmıştır. Bu, ne yönden etkisi altında kalmak oluyor? Şiiri, toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirme, günlük politik veya yaşamsal savaşımları şiire taşıma yönünden büyük bir etkisi olmuş onlarda. 1960 kuşağı için yine aynı, "Garip Kuşağı" özellikle bundan kaçınmaya çalışmıştır; ama onların karşı çıktığı şiir, Nâzım'ın şiiri değildi. Ondandır önce adeta belirli normu, biçimi, statik hale gelmiş bir şiire karşı çıktılar. 'Garip Kuşağı' doğrudan

Fikret Muallâ'nın çizgisiyle Nâzım Hikmet (1930-31)

Nâzım'a karşı çıkmıyordu. Nitekim çok kısa süre onlar da başta Oktay Rifat olmak üzere, 1950'ye yaklaşırken bayağı kendi formlarında kendi üsluplarında politik şiirler yazmaya başladılar. 1960

kuşağında elbette büyük bir etkisi oldu Nâzım'ın, yine şiiri politik, güncel olana ve politik savaşıma taşıma yönünden."- Eleştirmen ve araştırmacı Asım Bezirci ise bildirisinde Nâzım Hikmet'in edebiyatta yaptığı geniş devrimin yalnız biçimde değil içerikte de olduğunu vurguladı:

"Nâzım Hikmet ulusal kültürün temeli olan halk kültürünü yeniden, eleştirci, devrimci bir gözle inceleyip değerlendirmiş, onun yaşarlı yanlarını alıp şiirine aşılarmıştır. 'Şeyh Bedrettin Destanı'nda olsun, ondan sonra gelen şiirlerinde olsun, halk şiirinden geniş ölçüde yararlandığını ve halk dilini temel aldığını görmekteyiz. Nâzım Hikmet, divan şiirini de yani geçmiş çağların egemen sanat ürünlerini de inkar etmemiştir. Gerçi onları besleyen anlayışa karşı çıkmıştır ama onların yararlanması gereken yanlarını da arayıp bulmaktan geri kalmamıştır. (Rubailer'de olduğu gibi). Fakat

bu değerlendirme eskiyi sürdürme, eskiyi yenileme ya da onarma yolunda değil, onu yargılayarak özümleme, ilerici bir tutumla yararlanma yönünde olmuştur. (Çünkü Nâzım Hikmet, hiçbir zaman

eskiye dönmeyi düşünmemiş, sürekli olarak kendini yenilemenin yollarını aramış ve bulmuştur.)"

Nâzım Hikmet'i yakından tanıyabilmiş, Rus gazeteci Radi Fish de 1951 yılında tanıdığı Nâzım Hikmet'i şöyle anlatıyordu:

"... Nâzım, hiçbir zaman ne otoriteyiyle, ne ünüyle övünmez, kendini örnek göstermez, kendi yaptığı şeyin başkalarınınkinden daha iyi olduğunu düşünmezdi. Şiirleri tek kopya yazar ve ne yazık ki sık sık kaybederdi. Ona bir çok kez 'Makinayla yazıp, hiç olmazsa bir kopya kağıdı koyun'diye rica ederdim. Nâzım bir şakayla geçiştirirdi; 'Yazınbilimcilere benim ölümünden sonra da iş çıksın!'

Nâzım yaratıklarının üstün titremez, gelecek kuşaklar için arşiv oluşturmazdı. Onda gerçekten büyük bir insanın alçakgönüllüğü vardı. Alçakgönüllülükte bir halkın ahlaksal gücü ve temizliği, böbürlenmede ise onun akıl zayıflığı ve hicliği dile gelir."

Radi Fish, Nâzım'la ilgili son anısını da şöyle aktardı:

"1963 yılıydı. Bir yayınevinden eve döndüğümde Nâzım'ın telefonla beni aradığını, onunla hemen bağlantı kurmamı istediğini öğrendim. Peredelkino'daki yazlık evi Edebiyat Fonu'na geri vermişti. Mayıs sonuydu, boğcu sıcak günler geçiriyorduk. Nâzım çalışmak için Pojmosktovye'deki Ruza kasabasına gitmişti. Ruza'ya telefon ettim. Bağladılar, Nâzım gezintiye çıkmıştı. Güç bela bir kez daha telefon ettim. Sonuç aynıydı. Akşam uçakla Riga'ya gittim. Nâzım'ın ölüm haberi beni orada yakaladı. Cenaze törenine gitmedim. Nazım benim belleğimdeki canlı kalmalıydı. Ne söylemek istediği, ona neden o kadar acele gerekli olduğum benim için bir sır olarak kaldı. Ve bu sır bana uzun süre bir suçluluk duygusu gibi acı verdi. Sanki o gün onunla telefonla konuşabilsem düzeltilmesi mümkün şey olmayacaktı..."

